

2016-12-15

Växt- och miljöavdelningen

Växtskyddsrådets möte den 14 december 2016 – minnesanteckningar

Plats: Näringslivets hus, Stockholm

Närvarande: Håkan Henrikson ordförande, vice ordförande Olof Johansson samt följande ledamöter

Cecilia Lerenius, Jordbruksverket (SJV)

Marcus Söderlind, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)

Agneta Sundgren, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)

Per Sandberg, Föreningen Sveriges Spannmålsodlare (SpmO)

Lars Andersson, Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU)

Hans Hagenvall, Svenskt Växtskydd

Hans Augustinsson, Hushållningssällskapen (HS)

Som adjungerad deltog även Ida Björling, Svenskt Växtskydd, som kommer att ersätta Hans Hagenvall from 2017 och föredragshållarna Peter Bergkvist, Åsa Johansson, Mattias Carlsson Feng och Helene Wikström.

Ann Lundström, Maggie Javelius och Emelie Hansson hade meddelat förhinder varför HaV, NV och Naturskyddsföreningen inte deltog i mötet.

Inledning

Ordförande hälsade alla välkomna till dagens växtskyddsråd och informerade att minnesanteckningarna inte blir lika kompletta som tidigare eftersom ordinarie sekreterare är sjukskriven. Minnesanteckningarna är ett komplement till presentationerna som bifogas som pdf'er.

Vad händer inom EU-arbetet med lågriskämnen och hormonstörande ämnen. Peter Bergkvist, KemI (pdf)

Peter presenterade det pågående arbetet i EU med godkännande av lågriksmedel och allmätkemikalier som en uppföljning på sin presentation i VSR för två år sedan. KOM godkänner vilka allmätkemikalier som får användas och godkännandet är inte tidsbegränsat. Allmätkemikalien får bara användas för de

användningsområden som har riskbedömts av EFSA, detta innebär en begränsning som SE har haft synpunkter på. En lista (se bifogad pdf) med godkända allmänkemikalier som får användas i växtskyddssyfte finns och fler är på gång.

KOM har tidigare bedömt att cirka 20 % av nuvarande godkända verksamma ämnen kommer att betraktas som lågriskämnen (inklusive mikroorganismer).

Svenskt växtskydd frågade vilka krav på effektivitet som kommer att ställas. LRF meddelade att det tillsatts en ad hoc grupp inom EPPO som tittar på riktlinjer för effektivitetsutvärdering av lågriskmedel där Sara Furenhed, SJV, deltar. Peter påpekade att det kommer att krävas vägledningsdokument.

I december 2016 är det ännu mycket få verksamma ämnen godkända som lågriskämnen. På initiativ av Nederländerna inrättade därför KOM en expertgrupp i december 2015. Den har nu kommit med en åtgärdsplan med förslag (se pdf) för att öka tillgängligheten. Att även förordningen måste ändras, kom till efter svenska påtryckningar.

De föreslagna åtgärderna kan upplevas som vaga men enligt Peter är det brukligt att rådet formulerar krav som riktar sig till KOM på detta sätt. SE har föreslagit att undanta några substanser från kravet på godkännande, med varierande framgång. Feromoner, kairomoner och ämnen med fysikalisk effekt finns t ex nu med i förslagen över ämnen som kan komma att undantas men inte allmänkemikalier. SE föreslog även att användningsområden som inte fanns med i ansökan, men som skulle kunna vara av värde för växtskyddet, skulle kunna vara godkända för allmänkemikalier, men detta accepterades inte.

SE har framfört önskemål om en lista för lågriskmedel, liknande den som finns för kandidatämnen för substitution. KOM har nu gett en konsult i uppdrag att ta fram en "non-binding" list som ska presenteras 2017 som ett "kommissionsmeddelande". Listan kan få flera tillämpningar, till exempel som underlag för ländernas IPM-rådgivning och för nationella skattesystem. Flera organisationer och länder, t ex SE, ser nackdelar att det inte blir en "binding list". Svenskt växtskydd undrade om det kommer att finnas krav på särskilda skyddsåtgärder men en av förutsättningarna för lågriskmedel är att det inte ska krävas sådana åtgärder för hälsa och miljö.

Hormonstörande ämnen (se pdf). KOM har försenat sitt förslag till vetenskapliga kriterier för hormonstörande ämnen och efter flera turer kom ett förslag i juni 2016. Detta efter att SE hade anmält KOM till EU-domstolen och fått rätt. Enligt SE och flera andra länder kommer de föreslagna kriterierna att sänka skyddsnivåerna. Hög bevisbörda kommer att krävas för att fälla en substans. KOM har även föreslagit att det undantag för verksamma ämnen som faller för kriterierna på grund av försumbar exponering ska ändras till försumbar risk. Flera länder, inkl SE, menar att KOM inte har mandat att ändra denna väsentliga del av förordningen. Det förväntas att KOM inför mötet med PAFF-Kommittén den 21 december kommer att ha ett modifierat förslag eftersom man är pressade att komma till ett beslut. Det finns en parallell process där en vägledning tas fram.

Svenskt växtskydd pekade på förändringen från farobaserade stupstockskriterier till riskbaserade kriterier och om inte farobaserade kriterier bör överges. Kemi pekade på svårigheterna att göra riskbedömningar för hormonstörande medel. Peter menade att hela förordningen ifrågasätts om man går från farobaserade till riskbaserade kriterier och då måste rådet och parlamentet komma in i processen. Eftersom det handlar om vilken skyddsnivå man vill uppnå och vilka växtskyddsmedel som ska kunna godkännas eller inte inom EU är det en viktig fråga.

Utredningen om skatt på tungmetaller och andra hälso- och miljöfarliga ämnen samt översyn av bekämpningsmedelsskatten

Åsa Johansson och Mattias Carlsson Feng (pdf)

Åsa och Mattias presenterade utredningen (HoMS-utredningen) med fokus på bekämpningsmedel. Åsa, från Skatteverket, är särskild utredare och Mattias, miljöekonom, är sekreterare i utredningen tillsammans med en jurist, Ellen Regebro. Utredningen ska presenteras den 31 dec 2017. Medvetet har man valt en liten expertgrupp för att istället kunna göra en bred konsultation.

Bekämpningsmedelsskatten är en av de äldsta skatterna. Liknande skatter är ovanliga med undantag på koldioxidområdet. Befintlig skatt beräknas motsvara cirka 10 % av produktens värde idag. I nuvarande system drabbas lågriskmedel hårt. En grund för differentierade skatter skulle kunna vara om produkten innehåller ett kandidatämne för substitution eller om det är ett lågriskmedel. Utredningen tittar på skattesystemen i Norge och Danmark. I Norge används hektardoser och i Danmark ett system med riskindikatorer.

Utgångspunkt för utredningen är såväl risker som användning av bekämpningsmedel ska minska och att riskindex trots det har legat ganska stabilt sedan 1990-talet. Användningen minskar inte och hektardoserna ökar enligt tillgänglig statistik. Samtidigt är resthalter över gränsvärden mycket ovanliga i svenska livsmedel.

Flera pekade på behovet att analysera statistiken och se över beräkningsmodellen för hektardoser bland annat. Skatt kan vara ett potentiellt kraftigt styrmedel men LRF pekade på att det kräver att det finns alternativ. Detta är en del av utredningen enligt Mattias. LRF pekade även på den tekniska utvecklingen som avdriftreducerad utrustning, bättre sprutor mm. som minskar riskerna.

HS undrade om Konkurrentsutredningen är underlag för utredningen. Dep meddelade att Livsmedelsstrategin som tar hand om resultaten i KK-utredningen, finns med i direktiven. SLU efterfrågade hur skatterna ska användas. Skatter går alltid in i statskassan jämfört med avgifter som kan bekosta specifika åtgärder. SLU menade att utredningen kan ge förslag till andra styrmedel, t ex bidrag till precisionsstyrning av växtskyddsmedel.

Tidigare utredningar har visat att differentierade skatter är en utmaning och LRF menade att det är administrativt komplicerat. LRF pekade även på tidigare

handlingsplaner och utredningar av SJV som visat på risker för trädgårdsnäringen vid höga skatter. SJV undrade hur tillgången till produkter beaktas eftersom förändringar kan väntas de närmaste åren i samband med omregistreringar.

Synpunkter välkomnas, särskilt kring problemformuleringen och alternativa styrmedel, och kan lämnas fram till mitten av januari.

Tillämpningen av artikel 46 i förordning 1107 som handlar om anståndsperioder vid ändringar av ett produktgodkännande. Åsa Bringmyr, KemI (pdf)

Den svenska tolkningen av artikel 46 är att ingen utfasningsperiod är möjlig när en produkt avslås pga risker för hälsa och miljö. Ett par beslut har överklagats och Mark- och miljödomstolen gav KemI rätt. Tillämpningen är olika i MS och KemI går nu igenom några exempel som Svenskt växtskydd lämnat. Information kommer att presenteras på KemIs hemsida.

Att tolkningen är olika i MS och att beslut mitt i eller nära odlings säsongen får konsekvenser har kritiserats men även konsekvenser för produkter som finns i lager och ute hos odlarna.

Svenskt växtskydd undrade om syftet med KemIs översyn och vad domstolen skulle komma fram till om KemI ändrar sin tolkning. KemI menade att den juridiska tolkningen av artikel 46 egentligen är enkel men att syftet med genomgången är att harmonisera sina beslut. LRF undrade om Svenskt växtskydd kommer att gå vidare till EU-domstolen men Svenskt växtskydd hoppas på en mer pragmatisk lösning och pekade på att Norge och Danmark har utfasningsperioder. LRF tryckte på nödvändigheten att artikel 46 tolkas lika. LRF pekade också på osäkerheten vid omregistreringar då produkten kan få nya användningsvillkor och ett nytt registreringsnummer vilket gör t ex att UPMA blir osäkert.

Information från Näringsdepartementet om aktuella frågor. Helena Wickström

Översynen av förordningen 1107/2009 kommer att inkludera en översyn även av förordningen om gränsvärden för bekämpningsmedelsrester 396/2005. Vad det innebär konkret är inte känt. Vad gäller 1107 kommer SE att driva fyra frågor: Minor use, lågrisk-högrisk-preparat, förändring av riskbedömningar och zonsystemet. Man avser inte att visa på lösningar utan att visa på vilka problem som finns. HS önskade en tydligare beskrivning av hur man vill arbeta men dep menade att detta är ett första inspel från SE. LRF frågade efter mer information om konsultens arbete men mötesrapporterna från senaste PAFF-mötena har inte kommit ännu. På dessa möten förväntades KOM presentera tidsplaner mm. Dep avser att kalla till ett nytt möte för intressenterna när KOMs planer presenterats.

Svenskt växtskydd frågade vad som avses med rubriken lågrisk – högriskämnen men det fanns ej mer information. HS menade att informationen var diffus, endast rubriker och saknade en tydligare viljeyttring. Dep meddelade att det är medvetet vagt uttryckt och att frågorna kommer att diskuteras mer när t.ex. konsulten ställer frågor till SE.

Livsmedelsstrategin. Ingen ny information, enligt budgetpropositionen ska den lämnas 2016. Några av utgångspunkterna är jordbrukets betydelse för försörjningen och att det vore oklokt att låta den svenska produktionen minska. Man ska presentera mål för tre områden: Regler och villkor, Marknad och konsument, Kunskap och innovationer. Genomförandet ska kopplas till en handlingsplan med åtgärder. Samordnare är Peter Larsson som är ansvarig för näringslivets genomförande av strategin.

Genomgång om upplägget för minor use-projektet och redovisning av en del resultat. Agneta Sundgren, LRF (pdf)

Minor use fanns med i regleringsbrevet till SJV 2008 med syfte att säkra tillgången till växtskyddsmedel. Minor use omfattar i princip trädgårdsgrödor och fröodling. Oftast utnyttjas möjligheten i 1107/2009 att söka UPMA och ibland söks dispenser. På senare tid diskuteras allt mer ömsesidigt erkännande som lösning. LRF har inte sökt ömsesidigt erkännande hittills och är frågande till sin roll, ansvar för produkten etc. Projektet fick tidigare 3 milj kr/år, från handelsgödselavgiften. När dessa tog slut blev det ett vakuum 2015 men 2016 fick man 6 milj kr. Projektet har en styrgrupp där Agneta är ordförande.

2016 har man lagt ut 41 försök, i samarbete med Århus universitet, HS Skåne och HS Gotland. Projektet bekostar också resthaltförsök som även kan användas i byteshandel med andra aktörer. Effektivitetsförsök görs huvudsakligen i ogräs i frilandsgroänsaker och tillväxtreglering i växthus, de två stora problemområdena.

Fokus har varit på lökodlingen och avsaknad av herbicider. Ett avslag av den aktiva substansen i Stomp (pendimetalin) vid omregistreringen förväntas i början av 2017 och påverkar odlingen även i övriga EU. Olika utfasningsperioder i EU kan då få olyckliga konsekvenser. Bromoxonil ersätter Totril i flera länder. Projektet bekostar resthaltstudier för Goltix för att kunna söka en UPMA. Försök med flera parametrar efterfrågas men kräver resurser. De alternativ som finns, ex plantering och flammkastning, har hittills varit olönsamma eftersom lök är en prispressad produkt.

Sverige står inför flera utmaningar, t.ex. är vi mer beroende av preparatet Fenix än andra länder. Det är angeläget att tillgängligheten ökar för allmånkemikalier och lågriskmedel. Färre produkter och ökade resistensproblem gör såpor och oljor intressanta även för strategier i konventionell odling.

Agneta visade med ett danskt exempel (kaliumkarbonat) på vilka konsekvenser det kan bli av höga skatter på lågriskmedel när produkten istället ersätts av en allmånkemikalie utan skatt. I detta fall var allmånkemikalien (natriumbikarbonat) dessutom mer fytotoxisk.

Tillväxtreglering av prydnadsväxter är numera nödvändigt i flera kulturer, t.ex. pelargonier. UPMA söks för Cycocel som dock troligen försvinner 2019. Inga lika användbara alternativ är tillgängliga.

2016 har LRF sökt 10 dispenser, varav 8 godkända efter diskussioner om villkor. 12 UPMA har sökts, de flesta under hösten, och hittills är 4 beslutade.

SJV frågade om LRF har gett företagen tillgång till försöken för att användas som underlag vid ansökan. Agneta menade att intresset varierar och att företagen hellre söker en UPMA utan krav på effektivitetsförsök. Svenskt växtskydd påpekade att företagen inte vill riskera att ansökan fördröjs pga ett litet användningsområde. Svenskt Växtskydd frågade även efter effekten av till exempel paraffinolja. Även om inga effektivitetsförsök behövs för en UPMA så gör projektet ändå försök för att kunna visa på användbarheten. Finns inga alternativ är man dock intresserad även av produkter med svag effekt. Svenskt växtskydd menade att det är angeläget att det framgår av registreringen och att man är konsekvent.

Arbetet inom gruppen om användningsvillkor. Åsa Bringmyr, KemI (pdf)

Åsa rapporterade att gruppen hade sitt första möte den 8 december, nästa möte blir den 6 februari. Minnesanteckningarna från mötet är inte klara men kommer att skickas till VSR. Både Svenskt växtskydd och KemI fick hemläxor till nästa möte. Gruppen vill gärna ha inspel från VSR.

LRF sa att det hade varit ett bra möte och att det finns flera villkor att fundera över. Formuleringarna är viktiga och diskuteras ofta på t.ex. behörighetskurserna.

Ändringen av villkoret på permanenta skyddszoner för vissa växtskyddsmedel. Åsa Bringmyr, KemI (pdf)

KemI har bestämt att inte längre använda permanenta markanpassade skyddszoner som villkor i besluten om växtskyddsmedel. Första gången det användes var 2010 och 22 produkter är berörda. Samtliga företag är kontaktade och för 15 produkter har ansökan om villkorsändring lämnats in.

Svenskt växtskydd är positiva till den snabba handläggningen men oroade för eventuellt krav på om-etikettering av produkter som finns ute på marknaden. KemI tittar på detta just nu men har inte svar på frågan ännu.

En ny nationell växtskyddskonferens är preliminärt planerad till nov 2018. Synpunkter från växtskyddsrådet i ett tidigt stadium. Lars Andersson, SLU.

Den nationella konferensen 2015 samlade 200 deltagare och nu planeras för en fortsättning i november 2018. Lars vill använda VSR som referensgrupp denna

gång och vill ha konferensen som en återkommande punkt på dagordningen. Synpunkter på tema, frågeställningar mm tas emot.

Övriga frågor

Olof Johansson informerade om den nya EU-förordningen om skyddsåtgärder mot växtskadegörare som nyligen är antagen, se bilaga.

Svenskt växtskydd informerade om att Jenny Kreuger har lämnat in en avskedsansökan som föreståndare för CKB.

Ordföranden tackade Hans Hagenvall som går i pension vid årsskiftet och därmed lämnar VSR.

Kommande möten 2017

6 mars hos SJV, Jönköping
17 maj, fältresa i nordvästra Skåne, planering LRF
20 september
15 december hos LRF, Stockholm

Avslutning

Ordföranden tackade Svenskt växtskydd för värdskapet och för bra diskussioner och avslutade mötet.

